

kinderspel

Een keuze uit
hedendaags speelgoed

20 maart - 3 mei 1965

Stedelijk Museum Amsterdam

Al in 1930 waren er in enkele Europese landen mensen die probeerden 'goed' speelgoed te produceren.

In Denemarken was dat Kaj Bojesen, wiens werk na zijn dood – enkele jaren geleden – door zijn vrouw wordt voortgezet. In Engeland ontwierp het echtpaar Paul en Marjorie Abbott omstreeks 1930 speelgoed dat nog steeds in productie is en naast nieuwere ontwerpen verkocht wordt in hun winkel in Londen. In Nederland verzamelt en verkoopt het echtpaar Spoor in Amsterdam nu ongeveer 8 jaar 'speel-goed' uit verschillende landen. In Zwitserland zijn Kurt Naef en Antonio Vitali sinds de oorlog bezig met de fabricage van voornamelijk houten speelgoed en zo zijn er meer ontwerpers en fabrikanten te noemen.

Toch is en was er maar een betrekkelijk kleine groep van ouders, die dit speelgoed kende of kon aanschaffen.

In 1954 werd daarom in Ulm (Duitsland) het Arbeitsausschuss gutes Spielzeug opgericht en in 1959 ontstond daaruit de ICCP (international council for

children's play) die op wetenschappelijke basis objectieve voorlichting over speelgoed wil geven en die zich tot taak stelt 'De bezinning op de juiste samenstelling van een minimum speelgoedinventaris en wel zo, dat goede voorlichting voor ouders, opvoeders, overheid, stedenbouwers en speelgoedindustrie daarvan het resultaat zal zijn'.

In onze tentoonstelling hebben wij getracht een kleine selectie te maken van internationaal speelgoed voor kinderen van 0-8 jaar,

Er is geen indeling naar landen gemaakt maar naar enkele functies die het speelgoed bij de ontwikkeling van het kind kan hebben, aangeduid met de begrippen:

gevoel – beweging – constructie – samenspel.

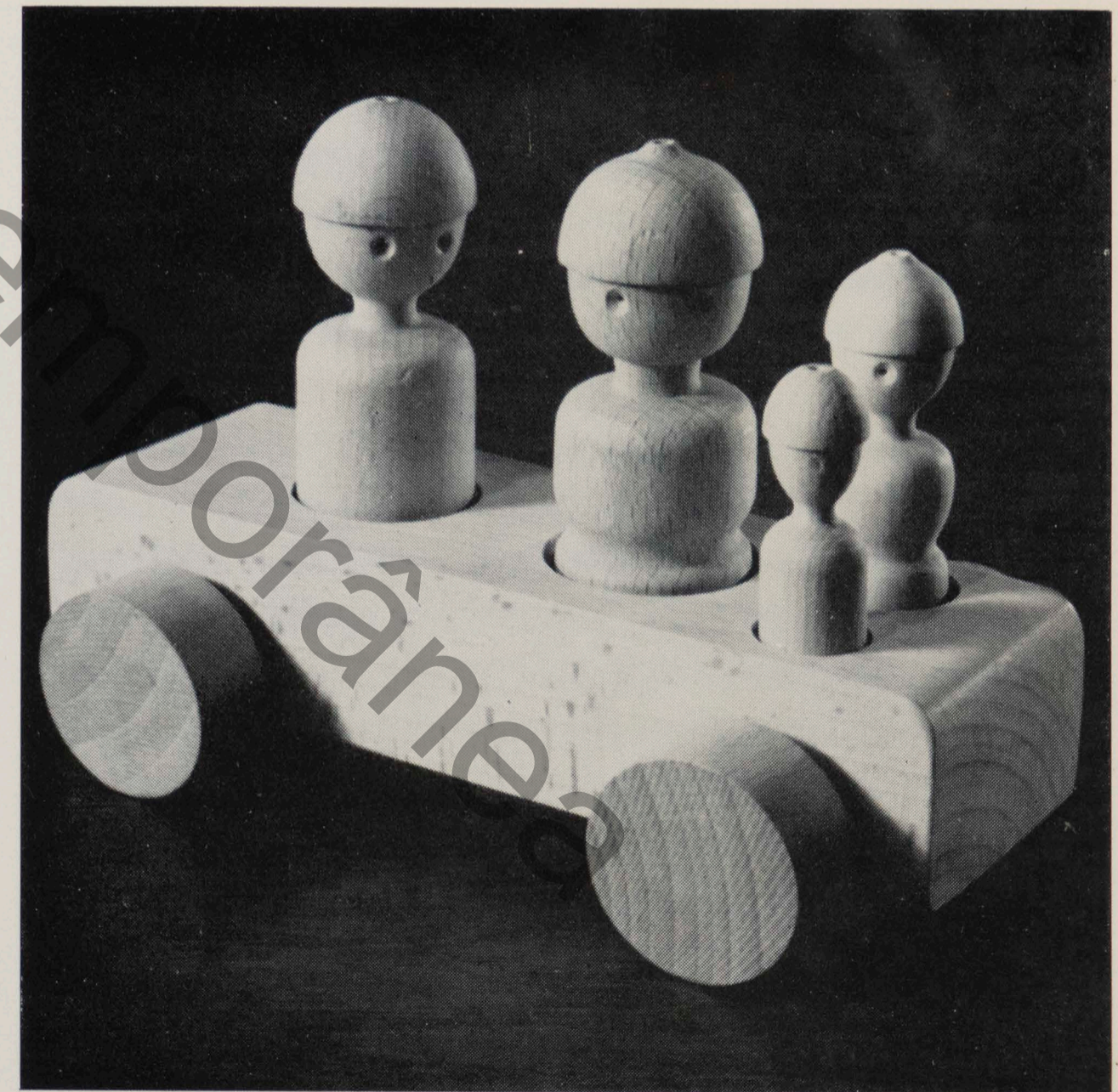
Soms blijkt de traditie echter sterker, bijv. bij de nog steeds bestaande babuschka's uit Rusland en de

'sophisticated' Engelse dieren.

Een aparte plaats verdient de Japanse inzending van houten speelgoed, dat in de laatste jaren ontstond uit een protest tegen het veelal goedkope mechanische speelgoed, dat het westen als 'japans' kent.

Verder zijn er enkele Nederlandse ontwerpers, die voor hun eigen plezier en dat van hun kinderen speelgoed ontwierpen, dat (nog) niet in productie werd genomen, maar dat ons alleszins de moeite waard leek aan een groter publiek te tonen.

Veel dank voor medewerking en raadgevingen zijn wij behalve aan de bruikleengevers verschuldigd aan mej. dra. Bladergroen, mevrouw Pée (Ulm), de heer De Wijs (Goed Wonen), het echtpaar Spoor (Speel-Goed) en voorts aan de heer Van Faassen (Werkschuit) die op woensdag- en zaterdagmiddag in een van de tentoonstellingszalen met kinderen het spel met ander materiaal zal verbeelden.

**Twaalf regels
waaraan speelgoed
moet voldoen**

- 1 Voor de keus van het speelgoed is de leeftijd van fundamentele betekenis. De ervaring leert, dat verreweg de meeste ouders hun kinderen overschatten en daardoor te hoge eisen aan hen stellen.
- 2 Het is buitengewoon belangrijk aan de fantasie van het kind vrije speelruimte te laten. De kleuter scheidt met eenvoudige bouwstenen zijn eigen kinderwereld, die voor volwassenen vaak ontoegankelijk is. Wie die wereld eerbiedigt, zal het kind b.v. geen blokken met gekleurde ramen en deuren, kant en klare daken of versierde gevels geven. Die storen zijn vrije vormgeving.
- 3 Hoe rijker de spelmogelijkheden van het speelgoed zijn, des te interessanter is het voor het nog niet gespecialiseerde kind. Een bouwdoos waaruit het maar enkele vormen kan samenstellen, wordt gauw vervelend. Een vrachtauto kan het kind op- en afladen en er op die manier allerlei dingen mee vervoeren, met een tram kan

het veel minder beginnen.

- 4 De betekenis van het speelgoed moet voor het kind begrijpelijk zijn. Er moet verband zijn met de omgeving die door het kind zelf wordt ervaren, daardoor kan het zich verdiepen in bekende dingen. Een kind dat nooit een treinreis maakt, kan niets beginnen met de uitrusting van een conducteur.
- 5 Van belang is de juiste grootte van het speelgoed. Het is niet zo, dat bij het kleine kind uitsluitend klein, en bij het grote kind groot speelgoed hoort. Dikwijls is het juist omgekeerd. Zo heeft de kleuter tot ongeveer 5 jaar eenvoudige grote vormen nodig, grote blokken, een grote houten trein, waarmee het elementair kan spelen.
- 6 De hoeveelheid van het speelgoed moet in de juiste verhouding staan tot de taak die het heeft te vervullen. Eén teddybeer is genoeg om mee te spelen, maar met

een paar blokken is niet te bouwen.

- 7 Het materiaal waarvan het speelgoed is gemaakt, is van grote betekenis. Vooral bij het heel kleine kind speelt materiaalgevoel een grote rol. Daarom zijn hout en textiel dan de voornaamste materialen. Kunststoffen worden steeds belangrijker. Op grond van hun bijzondere eigenschappen zijn ze voor een aantal speelgoederen heel geschikt. (b.v. rammelaars, bouw materiaal). Daar kunststoffen zich – in tegenstelling tot hout – in elke vorm laten persen, worden zij dikwijls op een verkeerde manier toegepast.
- 8 Vorm en kleur oefenen een grote invloed uit, de waarde ervan wordt dikwijls over het hoofd gezien. Voor de kleuter moet men in elk geval de voorkeur geven aan eenvoudige grondvormen, en alle 'versierende' toevoegsels weglaten (plaatjes op voertuigen, blokken etc.). Kleur verhoogt de bekoring van het speelgoed.

Voor het kleine kind is het niet noodzakelijk dat die overeenkomt met de kleur van het origineel. Door een overmaat van kleuren wordt echter de ontwikkeling van de kleurgevoeligheid aanmerkelijk gestoord of vertraagd. Het gebruik van elementaire kleuren verdient daarom de voorkeur.

- 9 Bij de houdbaarheid van duurzaam speelgoed moet men rekening houden met ruw gebruik. Alleen als het daar tegen bestand is kan het speelgoed een echte levensgezel van het kind worden. Ook kunnen we het kind dan behoeden voor het verdriet dat het zal hebben als het speelgoed buiten zijn schuld stuk gaat. Behoedzame omgang met kwetsbare dingen mag men niet te vroeg verwachten.
- 10 Constructie en mechaniek van het speelgoed moeten voor het kind begrijpelijk zijn, zodat het ook op die manier iets meer van zijn omgeving gaat begrijpen. Het

kind moet zo goed mogelijk kunnen zien hoe het speelgoed in elkaar zit. Dan is het ook gemakkelijker te repareren. Ingewikkelde geheimzinnige mechanismen zijn vooral boeiend voor volwassenen. Een klein kind haalt de dingen graag uit elkaar om ze grondig te onderzoeken.

- 11 een absolute beveiliging tegen ongelukken en verwondingen bestaat ook bij speelgoed niet. Men mag echter verstandige voorzorgsmaatregelen verwachten en eisen. Die zijn bij babyspeelgoed natuurlijk van heel andere aard dan bij het gereedschap van het grote kind. Wanneer kinderen van verschillende leeftijden samen in één kamer spelen, is meer overleg en toezicht noodzakelijk.
- 12 de beoordeling van de prijs moet afhankelijk zijn van de speelwaarde en de levensduur van het speelgoed. Ook hier geldt het principe dat een duur voorwerp dat lange

tijd in gebruik blijft, vaak voordeliger is dan een goedkoop.

Uit: Gutes Spielzeug – kleines Handbuch für die richtige Wahl, Ulm, 1964

Kinderspel

Wilhelmina J. Bladergroen

Spel is de wijze, waarop het kind zich met zichzelf en met de wereld verstaat. Met het nog hulpeloze lichaam ontmoet het eerst de moeder, dan de eigen voetjes en handjes, daarna de dingen. De hand gaat grijpen, de ogen gaan zich richten; de ontmoeting wordt tot leren kennen en herkennen, tot leren doen en handelen. De wereld der dingen gehoorzaamt immers aan eigen wetten, die het kind al handelend ervaart. Wat uit de hand valt, gaat naar omlaag, wat te scheef staat, rolt om; wat hol is kan gevuld, wat vol is kan gelegegd; wat rond is rolt, wat hoekig is prikt. De mond, de hand, de ogen leren kennen en herkennen; de ervaring groeit, de leefwereld breidt zich uit, het kunnen wordt groter. In het hanteren der dingen groeit de verbazing, om wat al kan en mogelijk is, de verbeelding tovert daaromheen een nieuwe wereld, waarin het vreemdste mogelijk is. Explorerend, experimenterend, ontmoet het kind de wereld, waarin het leven zal, die hij moet leren beheersen en waarin het steeds meer een eigen rol, zijn menselijke

rol moet vervullen. In de menselijke rol wordt het voorgegaan door de menselijke leefwereld, waarin het opgroeit.

Daarin bevinden zich de dagelijkse dingen, die gebruikt worden door de grote mensen. Zijn verbeelding scheidt zich dan van het meest vormloze het gewenste ding, waarmee het de rol der grote mensen nabootst, de functies der dingen kan scheppen naar behoeven. Het spel is voor het jonge kind levensbehoefte, even belangrijk voedsel voor de ontwikkeling tot handelend en kennend mensenkind, als voedsel voor het lichaam. In het spel ontdekt het kind wat ook de mens in de oudste tijden ontdekte: dat aarde vervormbaar is, dat vuur verlicht en verteert, dat water eigen vreugden en gevaren heeft en onmisbaar is voor het leven; dat ruimte tot overbrugbare afstand wordt door lopen, klimmen, vallen, springen, werpen, schatten, meten. Spel is steeds weer creatie, de ontdekking van de aan de mens gegeven mogelijkheden.

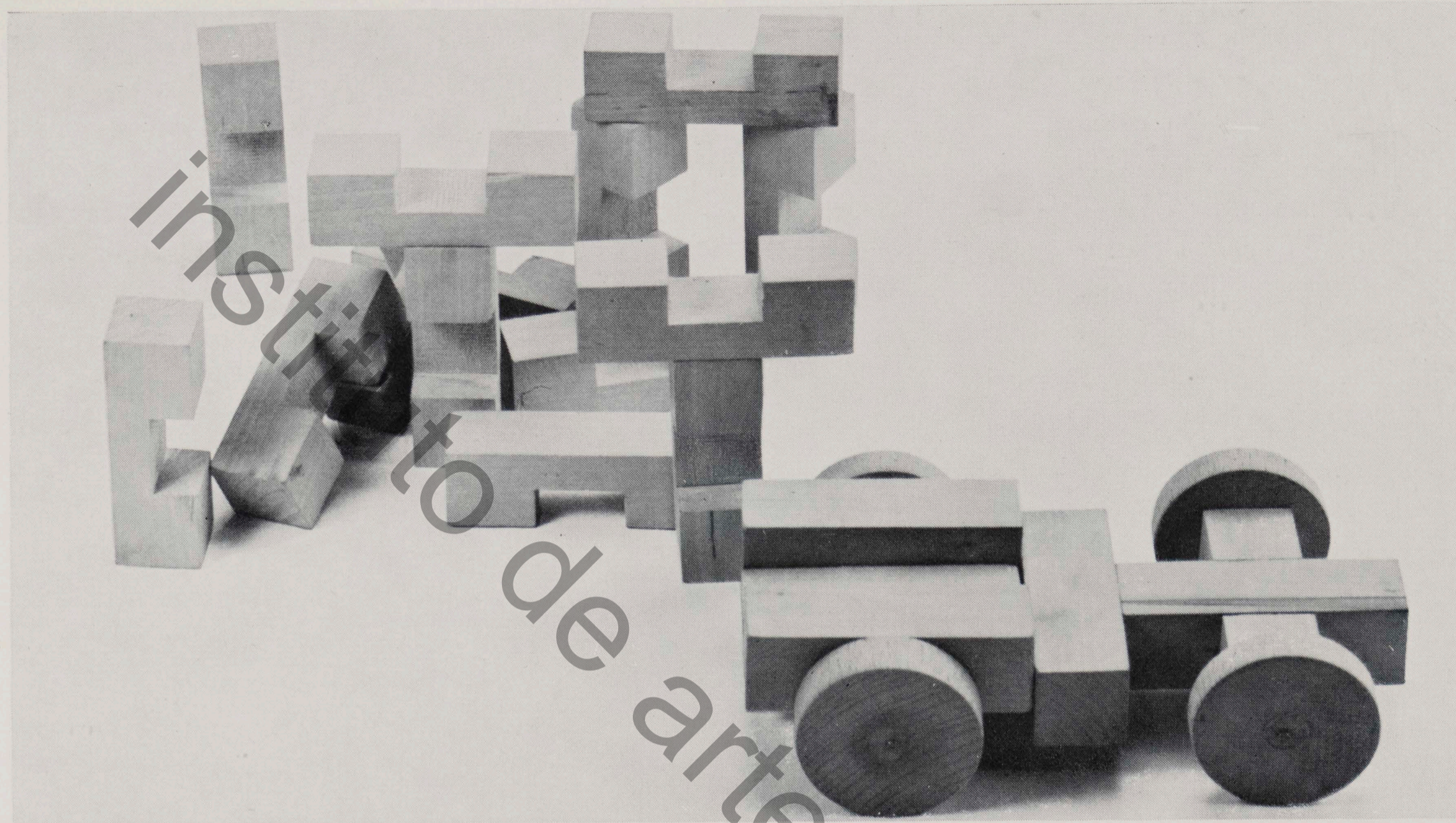
Rokus van Blokland

Geboren 1926.

Opleiding Academie voor
beeldende kunst, Den Haag,
afdeling industriële
vormgeving.

Leraar cursus optische
grammatica-studies, Academie
Den Haag.

Industrieel en grafisch
ontwerper, Gouda.

122a

Kinderen spelen altijd en overal. Een lucifersdoosje wordt een auto, een huis, een kastje. Een mat wordt het land en een linoleumvloer de zee. De stoelen worden een trein, een sinaasappel een bal. Alles om hen heen kan steeds een andere, door hen zelf vastgestelde functie krijgen. Kinderen spelen met alles dat onder hun aandacht komt. Met hout, stenen, lappen, kussens, met wat van oudsher deel uitmaakt van de wereld om hen heen. Het zijn echter voor hen geen lucifersdoosjes, planken of stoelen.

Het is voor hen werkelijkheid, hun werkelijkheid. Het is een auto, een trein of een boot. Door hun kinderlijke voorstelling wordt alles omgetoverd. Het lucifersdoosje en de plank zijn slechts symbolen. Speelgoed moet op de zelfde wijze 'symbool' zijn. Het moet de eenvoud hebben van het natuurlijke materiaal, maar dan met een bepaalde gerichtheid. Alles, wat niet ter zake doet, kan weggelaten worden. Speelgoed is ontwikkelingsmateriaal. Niet heel concreet om te

'leren lezen of rekenen' maar wel moet het de gelegenheid geven om ruimten te ontdekken, maten te schatten, vormen te leren kennen. Natuurlijk verandert de behoefte aan soorten van speelgoed, in de verschillende ontwikkelingsstadia van het kind. Het begin ligt in de prilste jeugd, maar de behoefte blijft, de jaren door, en eindigt misschien nooit! Voor elk stadium en ook voor elk kind liggen de eisen verschillend. Het speelgoed zal steeds doelgerichter zijn.

Maar altijd blijft de eis: dat de mogelijkheid aanwezig is, om eigen creativiteit te laten gelden. Het moet blijven: een aanleiding tot spelen. De ontwerper van speelgoed moet de kinderen materiaal verschaffen, om te kunnen spelen. Met speelgoed dat zijn naam ten volle waardig is: goed om mee te spelen.

Kurt Naef

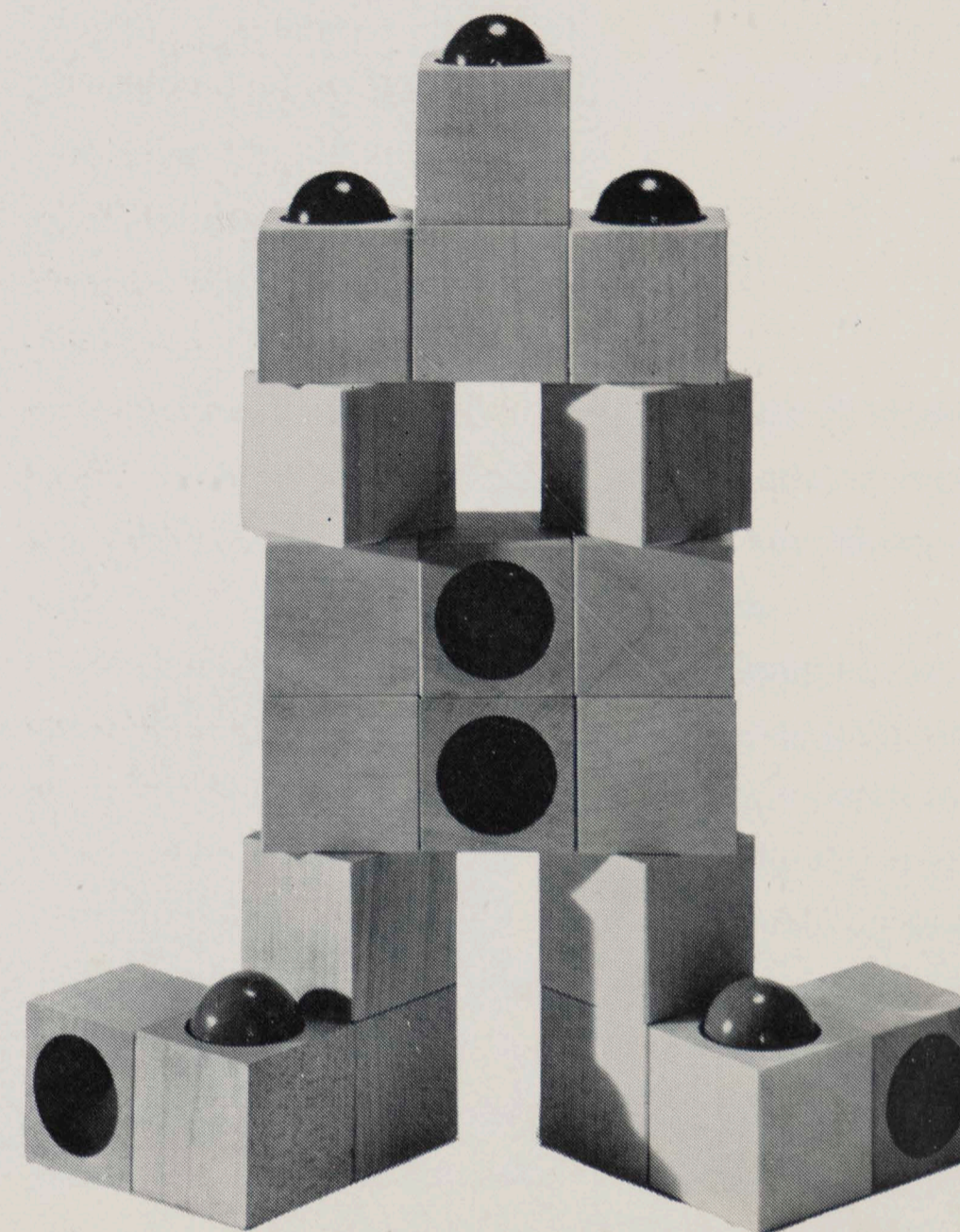
Geboren 1926
Meubelvakschool.
Academie voor
binnenhuisarchitectuur Bazel.
6 jaar werkzaam als
meubelontwerper.
Sinds 1955 eigen werkplaats
en winkel voor kunstnijverheid
en houten speelgoed, Bazel.

Nach vergeblichem Suchen
nach sinnvollen und
erzieherisch wertvollen
Holzbaukasten betrachtete
ich es vor 6 Jahren als eine
notwendige Verpflichtung,
solche Spielzeuge für unsere
Kleinen zu schaffen. Mit dem
Holz und dessen Verarbeitung
sehr verbunden, konnte für
mich nur dieses Material in
Frage kommen. Nach meiner
Ansicht gibt es kein anderes
Material, das sich für die
Entwicklung des kindlichen
Form- und Stoffgefühls besser
eignet.

Der Gesetzmässigkeit des

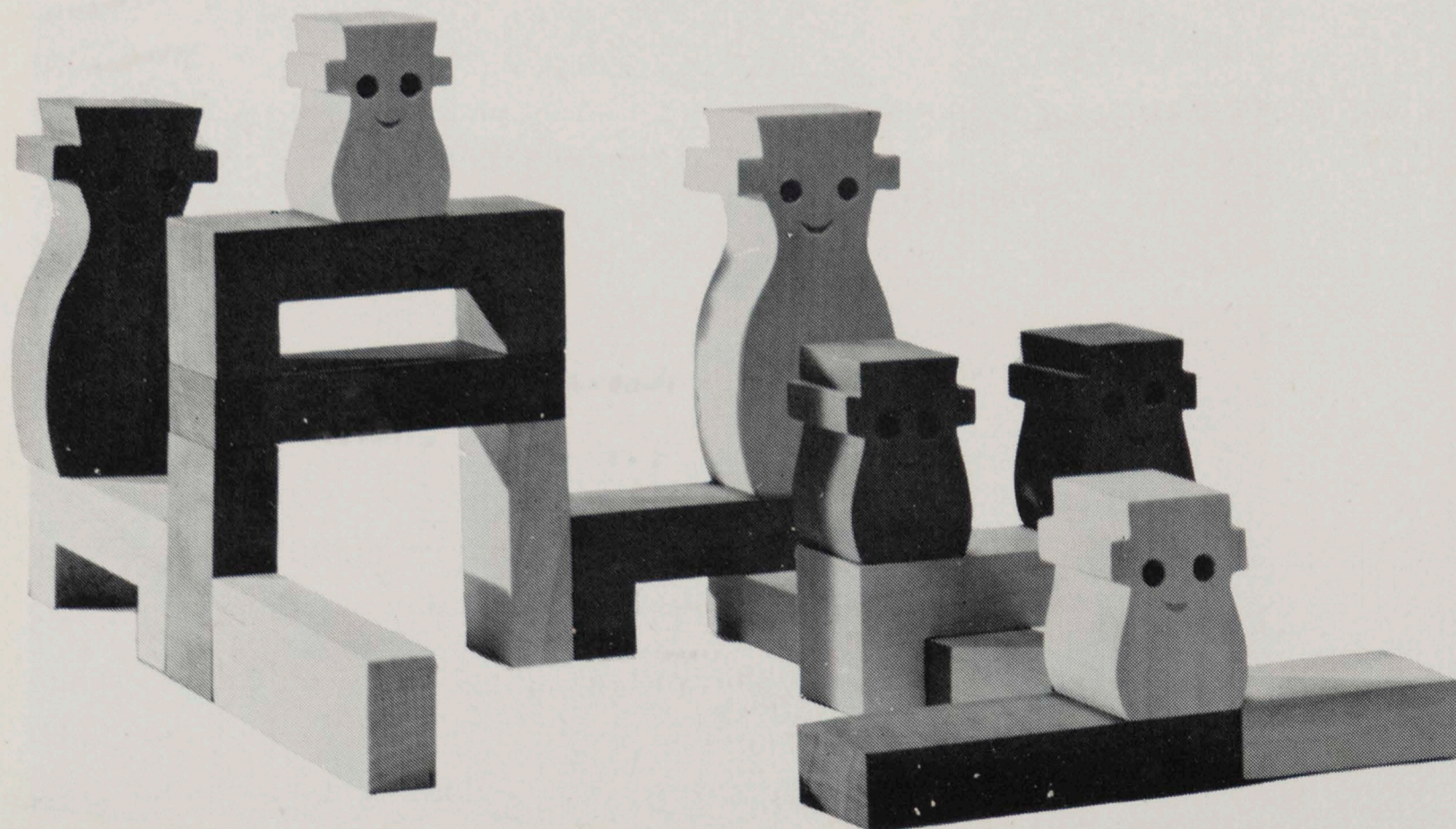
Holzes Rechnung tragend,
wählte ich einfache
materialgerechte Formen. Sie
appellieren an den konstruktiven
Tätigkeitsdrang und an die
Kombinationsfähigkeiten des
Kindes. Ohne die kindliche
Fantasie zu zerstören, schulen
die einfachen Elemente das
Formgefühl und die technische
Intelligenz. Damit meine
Spielzeuge zu erschwinglichen
Preisen gekauft werden können
und um möglichst viele Kinder
zu erfreuen, habe ich bei der
Formgebung berücksichtigt,
dass die Bauklötze maschinell
und dadurch rationeller
hergestellt werden können.

138

Antonio Vitali

Geboren 1909.
Opleiding Kunstnijverheid-
school St. Gallen en Zürich.
Leerling Otto Münch, Zürich,
daarna 2 jaar Parijs.
Beeldhouwer en
speelgoedontwerper, Zürich.

145

1932 mit jungen Jahren
geheiratet. Zu jener Zeit war
gutes Spielzeug noch schwerer
zu finden als heute. Geld zum
Ausgeben hatte ich sowieso
keines, also formte ich selber
an Weihnachten und
Geburtstagen den vier
allmählich sich eingefundenen
Kindern das nötige Spielgut.
So führten mich Sparsamkeit
oder Geiz zum Hobby des
Spielzeugbastelns, aus dem
leider mehr und mehr blutiger
Ernst wurde. Heute habe ich
dem brotlosen Bildhauerberuf
den noch dornenvolleren des,
Spielzeugmachers hinzugefügt.

Monica Mulder-Buch

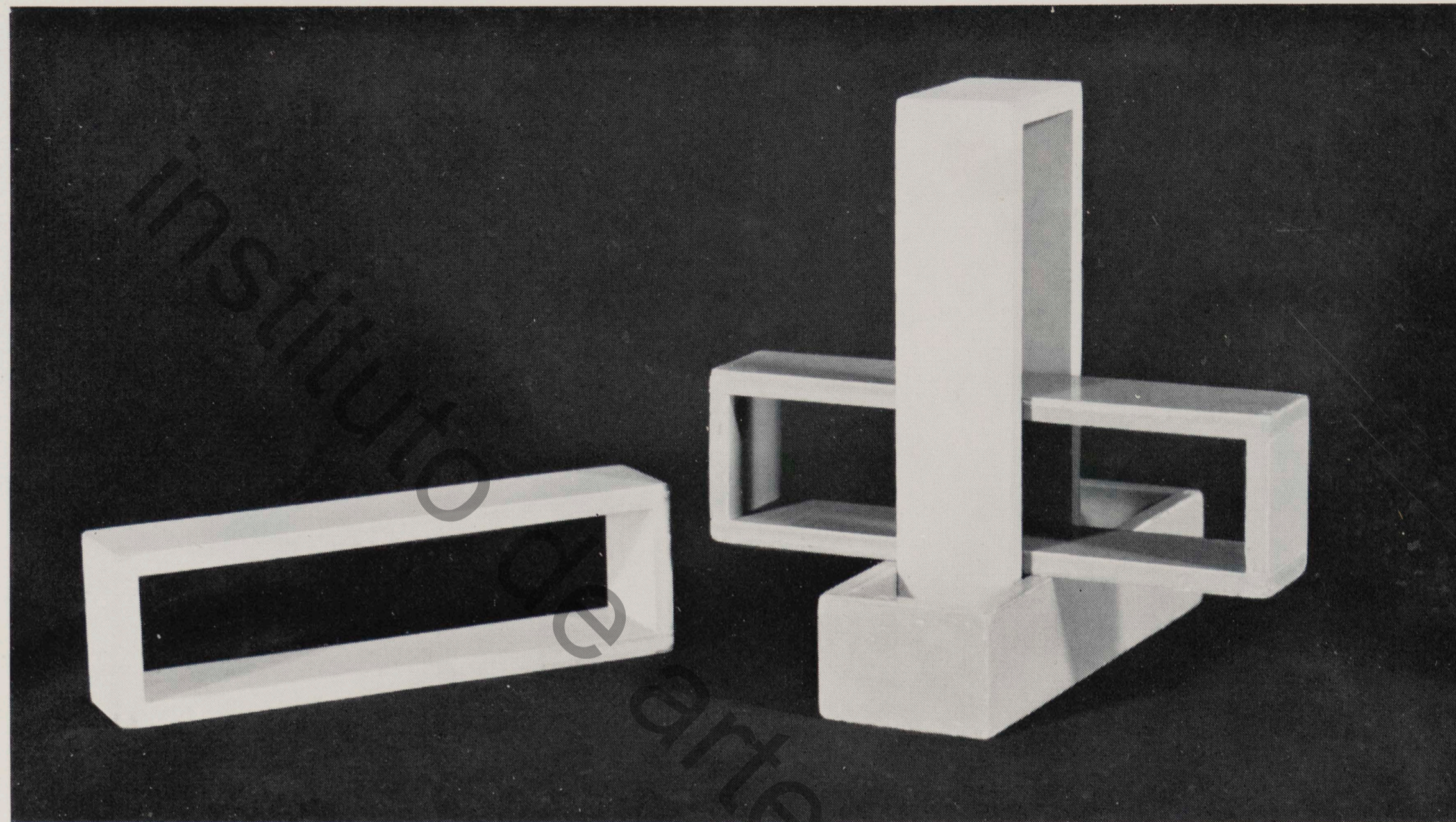
Geboren 1926.

Opleiding Hochschule für Gestaltung Ulm, Afdeling Produktform.

Candidaats examen

Psychologie Utrecht.

Speelgoedontwerpster, Utrecht.

151

Spelen is voor het kind een levensbehoefte, al spelend ontdekt het kind zijn omgeving en de wereld der volwassenen. Het spel verschijnt in talloze variaties. Als wij het spel beschouwen uit het oogpunt van de overgave waarmee het kind speelt, zien wij aan de ene kant het gewone, plezierig met iets bezig zijn (hierbij is het kind weinig betrokken) en aan de andere kant het illusie-spel, waarbij het kind zich volledig geeft en eventueel zijn problemen, zijn reacties op de wereld der volwassenen, kan uitbeelden. Tussen deze beide

mogelijkheden ligt het creatieve en of experimenterend bezig zijn. Om het spel van het kind tot ontplooiing te laten komen moeten wij het kind ruimte, tijd en rust geven; en speelgoed dat aan de behoeften van het kind in een bepaalde ontwikkelingsfase tegemoet komt. Het creatieve en constructieve speelgoed blijft de kinderen heel lang boeien omdat er in dit soort speelgoed vele variatiemogelijkheden aanwezig zijn. Zo spelen kinderen van verschillende leeftijden heel anders met de zelfde blokkendoos.

De spelobservaties die hier volgen, zijn gemaakt bij het spelen met een blokkendoos met 24 holle blokken in gele, rode en blauwe kleur. Deze blokken kunnen in elkaar worden gestoken. (zie foto) De kleine kinderen onder 1 jaar ontdekken vooreerst alleen maar het materiaal en de eigenschappen daarvan. De blokken worden uit de houten doos gehaald, afgetast, het ene blok wordt tegen het andere geslagen, er wordt op gebeten, de hand wordt er doorheen gestoken. Tot meer genuanceerd spelen is het kleine kind nog niet

in staat.

In het tweede levensjaar kunnen we de eerste bewuste rangschikking zien. De blokken worden naast elkaar of achter elkaar gelegd of gezet, er worden omheiningen en wegen gemaakt. Tegen het einde van het tweede levensjaar ontstaan de eerste torens. Met anderhalf tot twee jaar wordt ontdekt dat de blokken ook in elkaar kunnen worden gestoken. Deze nieuwe mogelijkheid wordt steeds met groot plezier herhaald. Het is een uitbreiding van de speelmogelijkheden. Met ongeveer drie jaar wordt

het doorsteken in de derde richting ontdekt. Hierdoor ontstaan meer gecompliceerde vormen.

Tot het vierde jaar wordt het bouwen van iets, belangrijker geacht dan het uiteindelijk resultaat. Bij het bouwen kan het kind zijn eigen mogelijkheden en grenzen meten. Het kind oefent zich in het hanteren van het materiaal en herhaalt een handeling zo vaak totdat ze beheerst wordt. Deze wil om de moeilijkheden te overwinnen is de zelfde geestelijke kracht waaruit de menselijke cultuur is ontstaan.

**De voorwerpen
werden ter
beschikking gesteld
door:**

Abbatt toys, Londen	12, 13, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 64, 78, 79, 80, 92, 93, 113, 114, 118, 119, 120, 121, 146	Japan design house Jetro, Tokio	66, 68, 69, 112, 140, 141, 142, 143, 144
Asta Berling, Samedan, Zwitserland	3, 38, 39	Jumbo spelen, Amsterdam	89, 90, 110, 115, 116
R. van Blokland, Gouda	122, 148	N.V. Maier Benelux, Apeldoorn	102
Kay Bojesen models, Kopenhagen	4, 5, 6, 7, 8, 40, 41,	Fam. Mulder, Utrecht	152
Creative playthings, Princeton, USA	43, 130	Kurt Naef, Bazel	22, 28, 29, 30, 71, 72, 73, 74, 75, 104, 105, 106, 117, 136, 137, 138, 145
Fam. van Dam, Vreeland	149	Pollock's Museum of Toys, Londen	47, 56
Egel-spelen, Amsterdam	83, 87, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 109	Gal. il sestante, Milaan	99, 133
Galt toys, Londen	9, 48, 53, 67, 86, 91, 107, 108, 124, 129, 131	L. Sievers-Hahn, Brockel-Dsl.	26, 27
W. Graatsma en J. Slothouber, Heerlen	150	Sio, Amsterdam	84, 85, 123
Fa. Albin Grünzing, Eystrup Duitsland	154	Fa. Speel Goed, Amsterdam	14, 20, 46, 50, 52, 59, 60, 61, 63, 70, 77, 111, 125, 126, 127, 128, 132, 139, 153, 155, 156
Heal's, Londen	1, 2, 10, 11, 15, 17, 23, 24, 25, 44, 45, 49, 51, 54, 55, 57, 58, 62, 65, 76, 101	Stedelijk Museum, Amsterdam	18, 19, 21, 29, 42, 81, 82, 88, 103, 134, 135
M. Hobijn-Roth, Amsterdam	16, 16a	Stichting de Zeister werkplaats, Zeist	151

Literatuur

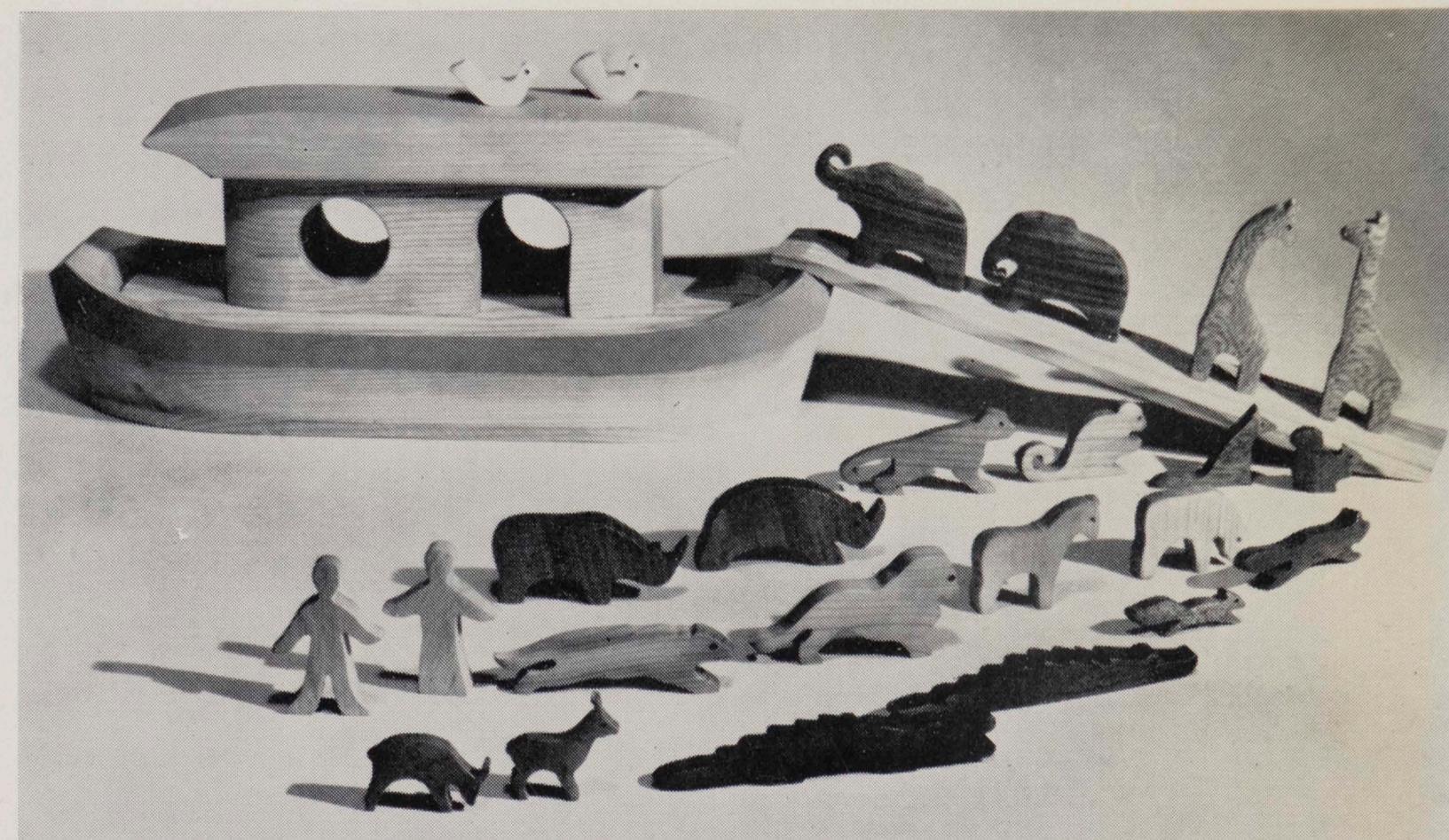
- Berling, Asta, *Spielen und Bauen** Werk, 1 1964, blz. 20
- Bladergroen, dra W. J., *Speel-goed met speelgoed, met medew. van S. Carmiggelt. Van Stockum Den Haag 1957*
- Burrey, Suzanne, *John Burton Tigrett's business has no barriers.** *Industrial Design*-april 1956
- Gutes Spielzeug, kleines Handbuch für die richtige Wahl.* *herausgeg. vom Arbeitsausschuss Gutes Spielzeug, Ulm 1964*
- Gutes Spielzeug von Kurt Naef und Werner Gutmann. *Möbel Interior Design, 1962, blz. 263*
- Hirzel, St., *Spielzeug und Spielware.** Otto Maier Verlag 1956
- Hughes-Stanton, Corin, *Toys.** *SIA journal, sept. 1963*
- König, Heinrich, *Kinderspiel und Kinderspielzeug.** *Werk und Zeit, 13e jrg. 1964, 1, blz. 27*
- Mc Nab, Archie, *Shop shape (Galt's).** *Design, juli 1962, blz. 28*
- Nuovi Giochi di composizione, Hans von Klier per il sestante. Milano, *Domus no. 397, dec. 1962*
- Pée, Lieselotte, *Kinder spielen** *Form, dec. 1964, blz. 19*
- Sakané, Itsuo, *Building-blocks** *Japan Design House, no. 13, dec. 1963*
- Scandinavian wooden animals* *Mobilia 1960, XXVI, no. 54, blz. 61*
- Spel en speelgoed in onze tijd, verslag van het congres van de international council for children's play, Groningen 14-17 sept. 1961. *Van Gorcum 1964*
- Zannuso, Billa, *Buoni Giocattoli e sussidi scolastici alla Triennale (XII).** *Stile Industria, jan. 1961*
- Toys of the world.* *Art in America, dec. 1963*
- De met * gemerkte werken zijn aanwezig in de bibliotheek van het Stedelijk Museum*
- De foto's zijn van:
Abbatt-toys, Eva Besnyö, Peter Boettcher, James Galt, Piet Mobach, Stedelijk Museum.*

Gevoel

1	Egel, stof	Kristin Baybars, Engeland
2	Rammelaar, pitriet	Asta Berling, Zwitserland
3	Pop in wieg	
4	Aap, hout	Kay Bojesen, Denemarken
5	Beer, hout	
6	Bijtring, hout 1932	
7	Olifant, hout	
8	Rammelaar, hout 1932	
9	Uil, stof	Brenda Cheese, Engeland
10	Rammelaar, hout	Judith/Douglas Cook, Engeland
11	Haas, stof	Maud Cranfield, Engeland
12	Olifant, stof	Engels
13	Teddybeer, stof	Engels
14	Blokje met bel, hout	Fins
15	Poes, stof	Elizabeth Hale, Engeland
16	Beer, stof	May Hobijn-Roth, Nederland
16a	Pop, stof	
17	Humpty-dumpty, stof	Minnie King, Engeland
18	Bijtring, hout	Hugo Kükelhaus, Duitsland

67

19	Kokertje, hout	
20	Rammelaar, hout	
21	Vis, hout	
22	Lappenpop	Kurt Naef, Zwitserland
23	Lappenpop	Isobel Redondo, Engeland
24	Lappenpop	Elizabeth Scrutton, Engeland
25	Rammelaar, hout	Fredun Shapur, Engeland
26	Poppen met houten kop Martin en Ruth	Lotte Sievers-Hahn, Duitsland
27	Wieg met pop	
28	Bijtmannetje, hout	Antonio Vitali, Zwitserland
29	Kleine dieren, hout	
30	Kogelspel, hout	
31	Trein, hout	Paul/Marjorie Abbatt, Engeland
32	'Rollalong', hout	
33	Blok met 6 staven, hout 1930	
34	Hamerspel, hout ca. 1930	

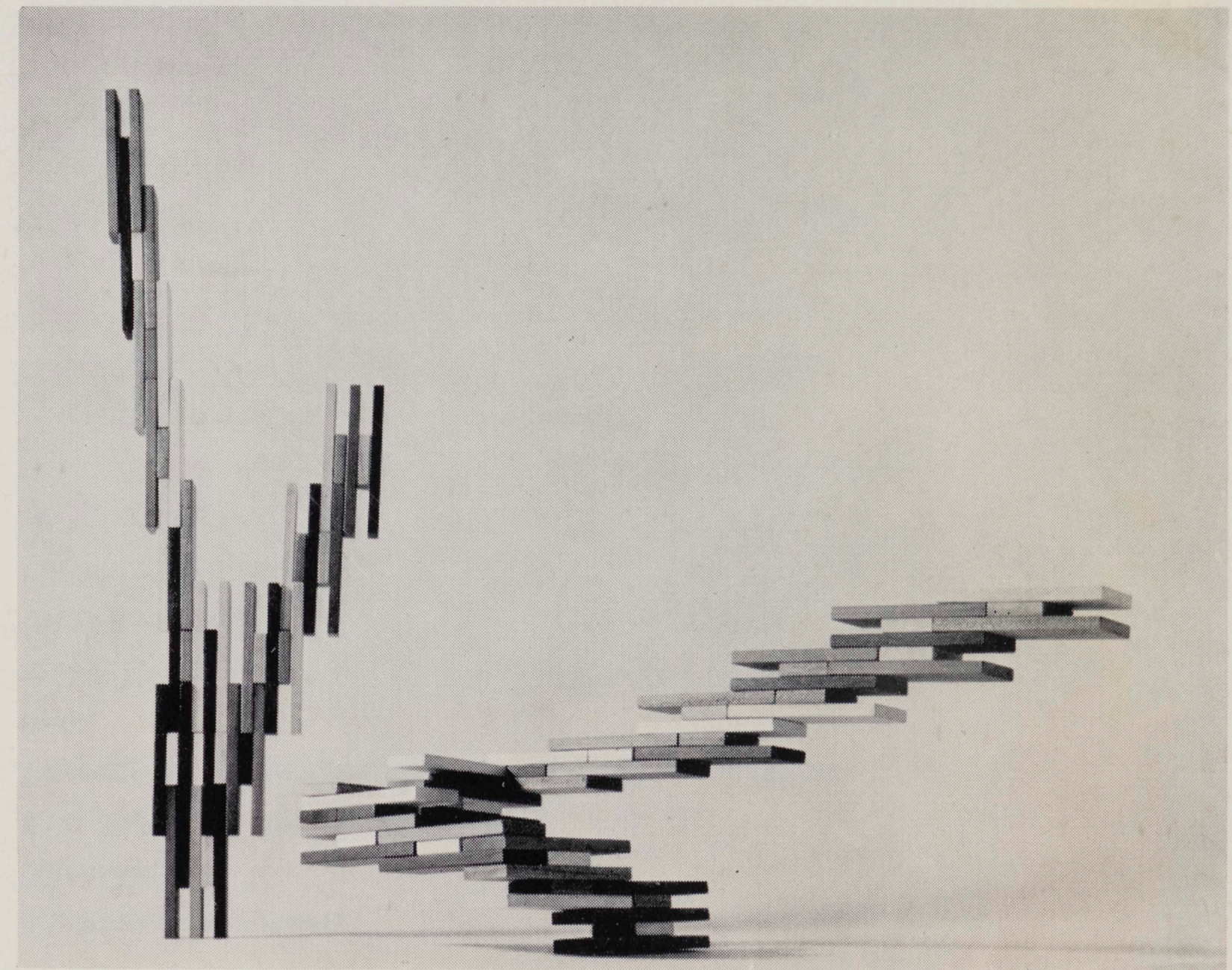
Beweging

35	Blokkenstoof, hout	
36	Klimrek	
37	Stel holle kubussen, hout 1932	
38	Torentjes met poppetjes, hout	Asta Berling, Zwitserland
39	Hobbelpaardje, hout	
40	Vrachtauto, hout	Kay Bojesen, Denemarken
41	Zeilboot, hout	
42	Auto met familie, hout	
43	Grote kiepauto	Creative playthings, Amerika
44	Mobile, 'lelijk eendje'	Deens
45	Mobile, 'zeepaardje'	
46	Poppetje in stoel, hout	Duits
47	'Joey' (duveltje in doosje)	Engels
48	Auto, hout	Escor Toys, Engeland
49	Zandtrein, hout	
50	Sleeptrein	Fins
51	'Clatterpillar'	
52	Blokkenstoof, hout	

53	Knikkerbaan, hout	Ken Garland, Engeland
54	Stoomboten in drie formaten, hout	John Gould, Engeland
55	Stoomboot, hout	
56	Vis met magneet, hout	Japans
57	Fluitvogel	
58	Vlieger, papier	
59	Trekboot, hout	Friedrich Lienau, Duitsland
60	Vier Heemskinderen, hout	Jan de Melker, Nederland
61	Tolletjes, hout	Kurt Naef, Zwitserland
62	'Painted Pegs', hout	Gerald Nason, Engeland
63	Touwladder	Nederlands
64	Garnalenboot, hout	K. Notter/F. Hildred, Engeland
65	'Balancing troupers', hout	Fredun Shapur, Engeland
66	Handkar, hout	Iwao Shibata, Japan
67	Ark van Noach, 12 soorten hout	John Spence, Engeland
68	Trein, hout	Sadao Terauchi, Japan
69	Auto, hout	

133

70	Duwwagen	Tri-Ang, Engeland
71	Trekpop, hout	Antonio Vitali, Zwitserland
72	Bus met passagiers, hout	
73	Trekauto, hout	
74	Trekeend, hout	
75	Trein, hout	
76	Eendenfamilie	Joy/Michael Wilcox, Engeland
77	Blokkentunnel, hout	Zwitsers
78	Cijferpuzzel	Paul/Marjorie Abbatt, Engeland
79	'Locking letters', ca. 1932	
80	Cijferpuzzel	
81	'House solitaire'	Arnold Arnold, Engeland
82	'Animal solitaire'	
83	Dieren vormen	
84	Spel 'vrolijke knopen'	C. van Blokland, Mobach, Nederland
85	Auto-loto	
86	Kleuterpuzzels, bus en locomotief	B. Coles/J. M. Miles, Engeland

Samenspel

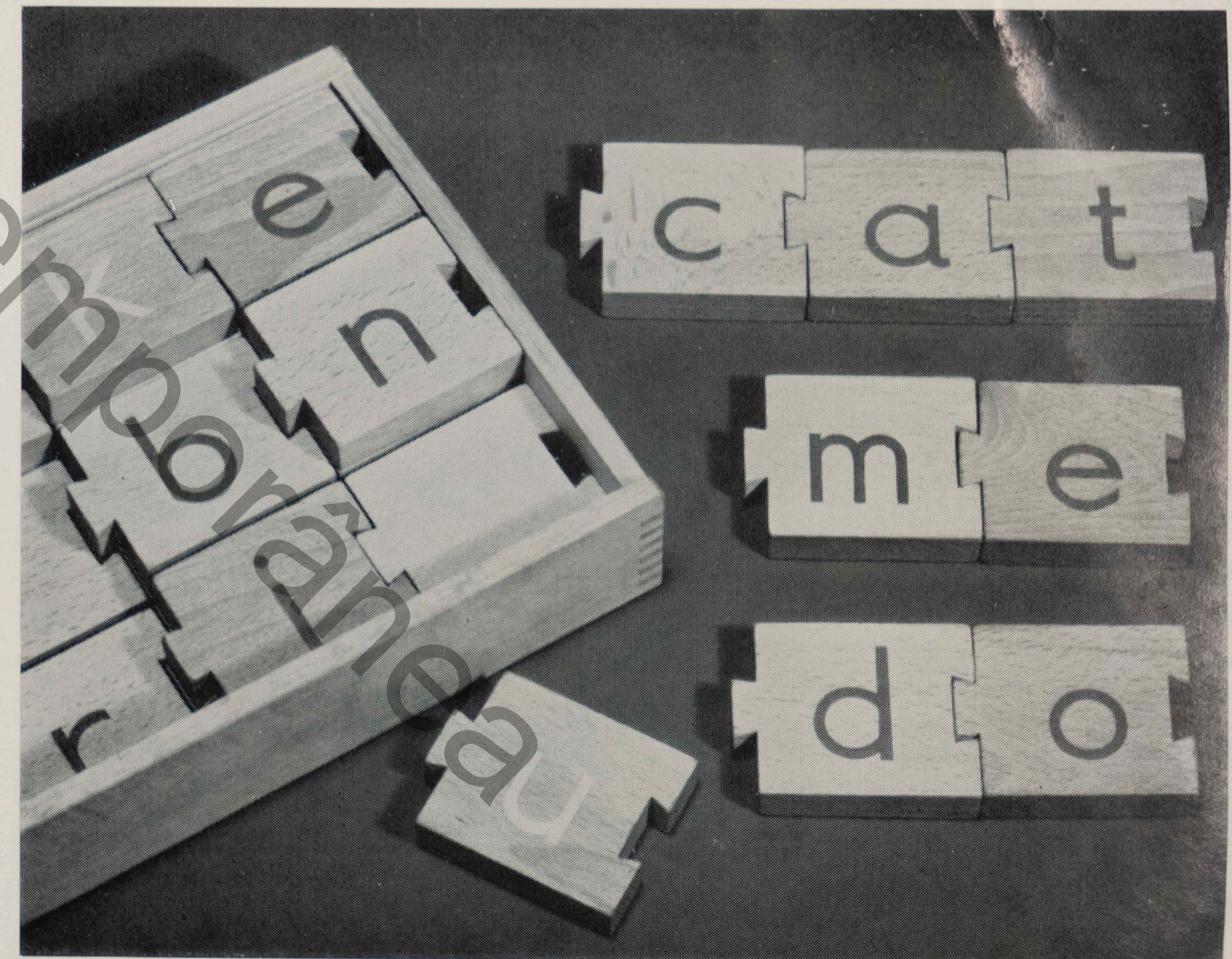
87	Kaartenhuis	Charles Eames, Amerika
88	Kaartenhuis	
89	Jumbo-lotto	Ad van der Elst, Nederland
90	Puzzel	
91	Reuze puzzel-lotto	Engels
92	Poppenhuis	
93	Babypuzzel	Jill Harrington, Engeland
94	Kwartet kinderwereld	Alfons van Heusden, Nederland
95	Dierenkwartet	
96	Printoform	
97	Jantje droomt	Alfons van Heusden (graf.) J. van Snellenberg (tekst) Nederland
98	Parolo	Alfons van Heusden (graf.) H. Wittenberg (tekst) Nederland
99	Tel-lat, hout	Hans von Klier, Duitsland
100	Kwartet wonderlijke natuur 1963	W. Kruijt
101	Handpoppen: vader, moeder en kind	Felicity Lewis, Engeland

102	Lijnenpuzzel 'Lin-jo'	Maier Verlag, Duitsland	133	Blokken, hout	Hans von Klier, Duitsland
103	Letters voor ABC, rubber	Bruno Munari, Italië	134	Bouwdieren, hout	
104	Cijfer-domino	Kurt Naef, Zwitserland	135	Bouwdieren, hout	Enzo Mari, Italië
105	Kleuren-domino		136	Blokken 'ligno'	Kurt Naef, Zwitserland
106	Trigonpuzzel		137	Tandblokken	
107	Handpoppen: hond, aap	Oost-duits	138	Blokken	
108	Abstracte puzzel	Oostenrijks	139	Stapel blokjes, plastic	Kurt Schiffler, Duitsland
109	Origami 1964	Mance Post, Nederland	140	Blokken, hout 1963	Iwao Shibata, Japan
110	Dierentuinpuzzel	Fredun Shapur, Engeland	141	Wegen constructie, hout 1964	Sadao Terauchi, Japan
111	Poppenmeubels	Hans Sievers, Duitsland	142	Blokken voor autodashboard 1962	
112	Poppenmeubels	Iwao Shibata, Japan	143	Constructie plastic 1961	
113	Huispuzzel	Audrey Stephenson, Engeland	144	Huis blokken, hout	
114	Zomer-winterpuzzel		145	Blokken met figuren	Antonio Vitali, Zwitserland
115	Jumborama 1960	Jan van Toorn, Nederland	146	Wegenconstructie 'Rupert's Roads'	M. S. Wason, Engeland
116	Kleurentorentjes 1964		147	Rondo, houten constructie	
117	Tellat, hout	Antonio Vitali, Zwitserland			
118	Eerste blokkendoos, ca. 1932	Paul/Marjorie Abbatt, Engeland			

Constructie

119	Bouw-olifanten, hout ca. 1932	
120	'H. G. Wells bricks' (naar het boek 'floorgames' 1913)	
121	Brug, hout	
122	Mobilo	Rokus van Blokland, Nederland
122a	Blokken-auto	
123	Sio-constructie	
124	Tinkertoy	Canadees
125	Matador ki, hout	Ir. Corbuly, Oostenrijk
126	Dorp met dieren	Dusyma, Duitsland
127	Connector, hout	Willy Fangel, Denemarken
128	Blokhut	Fins
129	Blokken 'IDEA'	John Heritage, Engeland
130	Bouwdieren, hout	Phillip Johnson, Amerika
131	Blokken om brug te bouwen, hout	Peter Key, Engeland
132	Junior ingenieur, hout	Walther Kircher, Duitsland

**Enige nederlandse
ontwerpen die
niet in produktie
zijn**

- 148 Uitneembare
blokkenwagen**
149 Grote kar
150 'Kubeest'
151 Stel bouwelementen
152 Stel H-blokken

Speelmeubelen

- 153 Wagen 1964**
154 Stel meubels
155 Speelkist
156 Kuben

Rokus van Blokland

K. van Dam

W. Graatsma/J. Slothouber

Monica Mulder-Buch

G. Geytenbeek, Nederland

Hans Gugelot, Duitsland

nederlands ontwerp

